

mens Esbjerg var vigtigst som eksporthavn. Forfatteren gør dog opmærksom på, at der siden er sket en stor udvikling af specialhavnene, bl.a. energihavnene, og at containerhavnene har haft stor fremgang, ikke mindst i Århus, der er helt dominerende i Danmark på dette punkt.

Som en slutsyntese af arbejdet har forfatteren konstrueret en aggregeret model, der med visse modifikationer har transportforskere som Rimmer og Hayut som programmører. Her får man i en overskuelig form en opsummering over kvintessensen af de mange data og forfatterens egne iagttagelser. Modellen gennemløber i 3 faser hele udviklingen af det danske havnesystem fra 1950, da arbejdsdelingen og specialiseringen endnu var ringe efter de svære krigsår, og frem til 1980. Generelt er udviklingen helt åbenbar, når man f.eks. konstaterer, at fase 2 (1960-70) især manifesterer sig ved en voksende import, både totalt og som indenrigshandel, ved fremkomsten af raffinaderier, samtidig med at der sker en koncentration, afbildet på den måde, at forbindelseslinierne mellem fødehavnene bliver færre og færre. Fase 3 (1970-80) er karakteriseret ved, at elværkerne nu kraftigt manifesterer sig samtidig med overgangen til kul. Det er da denne situation, der råder ved indgangen til 1980'erne. Forfatteren spørger da tilsidst sig selv, om den relative konservatisme, der har præget det danske havnesystem i efterkrigsårene, og som har ladet de mange havne overleve omend på et lavere niveau, kan leve op til fremtidens krav og alligevel bevare deres aktivitet. Kunsten at kunne møde nye udfordringer ligger ikke mindst i den økonomiske udvikling i retning af endnu større arbejdsdeling samt i valget af den politik, der kan skabe de rette modtræk til den store konkurrence, der er følelig, når det gælder forholdene til storhavne inden for EF som Hamburg, Amsterdam og Rotterdam.

For at afrunde afhandlingen bør det tilføjes, at udviklingen i høj grad er betinget af det fremtidige mønster i skibsfarten. Denne vil iflg. prognoser blive en round-the-world-service med valg af enkelte havne som distributionscentre, hvorfra der vil udgå en række feederservices pr. skib, bane eller bil. Iflg. den europæiske Conference, hvori Danmark er medlem, har Danmark kun to basishavne: Århus og København, mens antallet af udhavne er større som Ålborg, Esbjerg, Odense, Sønderborg og Vejle. Ordningen indeholder, at fra og til basishavn inden for Conference er fragtomkostningerne de samme for importør eller eksportør, hvad enten godset sendes over København, Århus eller Hamburg, Rotterdam med videre, og det uanset, at der løber omkostninger på til fortransport og indlandingsudgifter i afskibningshavnen. De danske havnes skæbne ligger således hos rederierne, der skal betale for disse omkostninger, eller hos speditørerne, når det gælder oversøisk transport.

Danmarks videnskabelige geografi 1986

Christian Wichmann Matthiessen

Dansk videnskab er for tiden udsat for stærke rystelser. Det skyldes en kombination af en række forhold.

- For det første ønsker ministerium og folketing forskningen styrket selektivt og moderniseret generelt.
- For det andet ønskes landsplanmæssige mål tilgodeset også ved hjælp af forskningsinstitutionsallokering.
- For det tredje sker der under den nuværende regering en stærk centralisering af beslutningsprocesser og bevilgningstildeling.
- For det fjerde præges tiden af, at kortsigtede mål fremmes på bekostning af langsigtede.

I praksis fører disse forhold til,

- at universiteterne har trange kår, mens handelshøjskoler og tekniske højskoler har gode vilkår;
- at ministeriets magt styrkes, mens institutionernes traditionelle selvstyre svækkes;
- at en række beslutninger, der før blev taget af fagkyndige, nu tages politisk;
- at bevillingsstrømmen til forskningsprogrammer og eksportfremme tilgodeses, mens grundforskning og traditionel, kulturelt betinget skoling hæmmes.

Til at gennemføre de forudsete, betydelige ændringer af dansk videnskab har undervisningsministeren nedsat en række udvalg med repræsentanter for mange interesser. For dansk geografi har især to rådgivende udvalg betydning. Begge afgiver indstilling direkte til ministeren:

1. Statens naturvidenskabelige Forskningsråd (SNF).
2. Det faglige landsudvalg for naturvidenskabelige Uddannelser (FLUNA).

Begge udvalg er i færd med at udarbejde planer for dansk naturvidenskab, herunder geografi, for 1987-93. Selv om der ikke er skrevet endelig indstilling, kan konturerne af planerne skimtes. Planerne er for tiden til høring på institutionerne. De to udvalg beskriver begge den videnskabelige geografi.

Ad. 1.

Forskningsrådet koncentrerer sig om naturgeografi, men påpeger, at også udviklingen af fagområder i grænseområdet til kultur-/humangeografien ønskes støttet. Rådet behandler tre danske institutioner, hvor naturgeografi udøves: Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Roskilde Universitetscenter.

Om København skrives: »Naturgeografien på Geografisk Centralinstitut har styrkepunkter inden for vadehavsforskningen og geomorfologien. Vadehavsforskningen søges videreudviklet med en drejning i retning af stoftransport og sedimentbalance i fluviale og æstuarine systemer. Rådet kan anbefale denne planlægning. Desuden ønskes jordbundsgeografi styrket, men det bør overvejes, om dette med fordel kan ske i samarbejde med forskningsområdet »jordbundslære og analytisk kemi« på Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole (KVL), hvor der i forvejen findes betydelige ressourcer.«

Om Aarhus skrives intet.

Om Roskilde skrives: »Forskningen finder sted på Institut for Geografi, Samfundsanalyse og Datalogi med vægt på geodæsi, specielt digital billedbehandling, hvortil man nu råder over avanceret udstyr. Et mindre lokalt præget emnevalg kunne give denne forskning større international bevågenhed.«

(Kilde: Statens naturvidenskabelige Forskningsråd, oktober 1986: »Indstilling vedrørende de højere uddannelsesinstitutioners forskningsplanlægning for perioden 1987-93«).

Ad 2.

Det faglige landsudvalg behandler hele faget geografi ved de tre universiteter og skriver indledningsvis om ændringer siden 1984:

»Mens man dengang kunne tale om eet fag, som – godt nok med forskellig specialisering og tyngdepunkter – var etableret på alle tre steder, og som nogenlunde i deres undervisning stod for den samme faglige tradition, og hvor afsætningsviften for kandidater var nært beslægtet, så er dette langt fra tilfældet idag. Dette skyldes først og fremmest indgreb fra ministeriets side overfor uddannelsernes mål og kombinationsmulighederne på Roskilde Universitetscenter samt lukning af tilgangen med trussel om afvikling på Aarhus Universitet.

Alene for Københavns Universitets vedkommende kan man tale om en ubrudt linie, som med genetablering af fri adgang i efteråret 1986 er blevet bekræftet. Den meget store studentertilstrømning i år – 81 mod 45 i 1985 – kan tolkes som reaktion på lukning af tilgangen i Århus og uddannelsesændringerne på Roskilde Universitetscenter.«

Videre skrives: »Københavns Universitet har fået lov til at vogte fagets tradition. Geografi ved Roskilde Universitetscenter er blevet tvunget ud i en omstillingsproces, som skal placere geografi tydeligt i forbindelse med andre jobfunktioner end gymnasiet, og ved Aarhus Universitet foregår der et forsøg på en radikal nyorientering. (Planer med at etablere en uddannelse i Matematisk Planlægning).«

For fuldstændighedens skyld skal anføres, at der ikke er taget stilling til faget geografi i andre rådgivende udvalg, og at geografi ved andre institutioner end de nævnte overhovedet ikke er omtalt.

(Kilde: Det faglige landsudvalg for de naturvidenskabelige uddannelser, 1. december 1986: »Udtalelse om uddannelsesplanlægning for perioden 1987-1993 af naturvidenskab ved danske universiteter m.v.«).

Personalia 1986

Den følgende registrering af akademiske grader, udnævnelser og fratrædelser bygger på de indberetninger, der foretages til Nationalkomiteen for Geografi. Der er kun registreret udnævnelser til og fratrædelse fra varige stillinger.

Akademiske grader

Christian Wichmann Matthiessen, dr. scient. (Danske byers vækst). Københavns Universitet.

Sten Engelstoft, lic. scient. (Ændringer i de centrale dele af ældre byområder). Københavns Universitet.

Hans Thor Andersen, lic. scient. (Storkøbenhavns erhvervsområder). Københavns Universitet.

Peter Frederiksen, lic. scient. (Soils of Tierra del Fuego. A satellite based land survey approach). Københavns Universitet.

Peder Michael Sørensen, lic. scient. (Tendenser i den regionale og lokale erhvervs- og beskæftigelsesudvikling i 1970erne). Københavns Universitet.

Laurids Lauridsen, lic. scient. (En ny international arbejdsdeling? Exportorienteret industriudvikling i Den Tredje Verden – med en case-studie af Taiwan). Roskilde Universitetscenter.

Gitte Vedel, lic. scient. (Distancearbejde i Sverige og Frankrig). Roskilde Universitetscenter.

Lars Elkjær, lic. scient. (Miljøfremmede stoffer i grundvandszonen på Rønland). Geomorfologisk Laboratorium. Aarhus Universitet.

Tine Andersen, Ph. D. (Who's in power? A Comparative Investigation of the Forces shaping British and Danish Energy Policy 1950-1980). Oxford Polytechnic.

Udnævnelser

Kai Lemberg, adjungeret professor, Roskilde Universitetscenter.

Poul Ove Pedersen, seniorforsker, U-landsforskningsinstitutet.

Kirsten Simonsen, lektor, Roskilde Universitetscenter.

Laurids Lauridsen, lektor, Roskilde Universitetscenter.

Sofus Christiansen, Principal Advisor, UN-Sudano-Sahelian Office, United Nations, New York.

Leif Jakobsen, forskningsmedarbejder, Amtskommunernes og kommunernes Forskningsinstitut.

Verner C. Petersen, lektor, Institut for Organisation og Virksomhedsledelse, Handelshøjskolen i Århus.

Mogens Buch-Hansen, rådgiver, Danida, Kenya.

Ole Humlum, lektor, Københavns Universitet.

Fratrædelser

Kr. Marius Jensen, pensioneret fra Københavns Universitet.

Sofus Christiansen, 1 års orlov, Københavns Universitet.

Verner C. Petersen, 2 års orlov, Aarhus Universitet.

Mogens Buch-Hansen, 2 års orlov, Roskilde Universitetscenter.

Symposier, ekspeditioner og publikationsserier

Denne registrering af geografisk forsknings vitalitet bygger på indberetninger til Nationalkomiteen for Geografi, suppleret med oplysninger indhentet fra årbøger.

Symposier i 1986

3. Byplanforsker møde: Globalitet og lokalitet. Geografisk Institut, Aarhus Universitet.

Industrial Flexibility and Work. Roskilde Universitetscenter.

International Society of Soil Science. Københavns Universitet i samarbejde med Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole.

Integrerede Geografiske Informationssystemer. Københavns Universitet.

Kvartærgeologi. Geomorfologisk Laboratorium, Aarhus Universitet.

Partikulært bundet stoftransport i vand- og jorderosion. Københavns Universitet.

Ekspeditioner og længere studierejser i 1986

Mitdluagkatgletscheren, Grønland, med henblik på kortlægning, mikroklimatiske studier, ablation og afløb. Bent Hasholt, Københavns Universitet.

Burkina Faso og Mauretania – satellitkartografi. Sten Folving, Roskilde Universitetscenter.

Zimbabwe – vegetationskortlægning. Peter Andersen, Roskilde Universitetscenter.

DDR – landskabsøkologi. Jesper Brandt, Roskilde Universitetscenter.

Portugal – regional udvikling. Chris Jensen-Butler og Svend Erik Jeppesen, Aarhus Universitet.

Vatnervferfi, Sydgrønland – undersøgelser af jordbund, soil erosion og lokalklima. Bjarne Holm Jakobsen, Københavns Universitet.

Myrdalsjøkul, Island – glacielle sedimenter. Johannes Krüger, Københavns Universitet.

Somalia – ørkendannelse. Anette Reenberg, Københavns Universitet.

Mozambique – rentabilitetsstudier. Thyge Enevoldsen, Københavns Universitet.

Mozambique – jordbundsstudier. Peter Strømgaard, Københavns Universitet.

Zambia – landbrugssystemer. Peter Strømgaard, Københavns Universitet.

Indien – landdistrikters udvikling. Steen Folke, Københavns Universitet.

Publikationsserier, 1986

Skrifter fra Geografisk Institut, Aarhus Universitet, nr. 43 (»Byplanforsker møde 1985 – Globalitet og lokalitet«. P. R. Christensen).

Arbejdsrapporter fra Geografisk Institut, Aarhus Universitet, nr. 16 (»Telecommunication and Regional Development in Portugal«. J. Gaspar, C. Jensen-Butler og S. E. Jeppesen).

Notatserie fra Geografisk Institut, Aarhus Universitet, nr. 53 (»Danish experiments with new telecommunications technology«. J. Gaspar, C. Jensen-Butler og S. E. Jeppesen), nr. 54 (»Analyse af DSB's regionale organisation. En projektbeskrivelse«. C. Jensen-Butler og S. E. Jeppesen), nr. 55 (»Telecommunications and economic and social development in Portugal«. C. Jensen-Butler og S. E. Jeppesen), nr. 56 (»A regional economic-demographic model for Denmark«. C. Jensen-Butler, S. E. Jeppesen og J.H.E. Johnson), nr. 57 (»Innovation i en kommunal forvaltning«. T.Ø. Pedersen), nr. 58 (»Den regionale udvikling af erhvervsstrukturen i Danmark 1950-82«. P.A.T. Madsen).

Nyhedsbrev fra Geografisk Institut, Aarhus Universitet, nr. 18 og nr. 19.

KRIGSPLAN (KRItisk Geografi og SamfundsPLANlægning) ved Geografisk Institut, Aarhus Universitet. Tidsskriftet ophørt 1986.

Skrifter fra Geografisk Institut ved Danmarks Lærerhøjskole, nr. 8 (»Hvad er vigtigt, interessant og kendt«. M.L. Jensen), nr. 9 (»Informatik i geografi og samtidsorientering«. O. Biilmann).

Kulturgeografiske Hæfter (Fagkritisk tidsskrift) udgivet af Fagligt Forum ved Københavns Universitet, nr. 29 (»By-kampe«), nr. 30 (»Geografi à la carte«) og nr. 31 (»International arbejdsdeling«).

Geografisk Tidsskrift, udgives af Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, nr. 86 (9 videnskabelige artikler, noter og anmeldelser).

Kulturgeografiske Skrifter, udgives af Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, nr. 12, 1. halvbind (»Europas geografi – bidrag til en skitse af danske skoleelevers omverdensbillede«. O. Biilmann).

Atlas over Danmark, udgives af Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, Serie II, bind 3 (»Danske byers vækst«. C.W. Matthiessen), serie II, bind 4 (»Landbrugsatlas, Danmark«. Kr. M. Jensen og A. Reenberg).

Bygeografiske skrifter, Københavns Universitet, nr. 17 (»Planlægningsteori«. N. Kruse).

Rapporter fra arbejdsgruppen vedrørende miljø og fåreavl, Københavns Universitet, nr. 7 (»Sydgrønlands naturforhold I«. P. Frederiksen), nr. 8 (»Jordbundsgeografiske undersøgelser i Sydvestgrønland«. B.H. Jakobsen), nr.

9 (»Sydgrønlands naturforhold 2« P. Frederiksen) og nr. 10 (Sydgrønlands vegetationsforhold« P. Frederiksen).

Forskningsrapporter fra Roskilde Universitetscenter, nr. 46 (»Vegetationskortlægning v.h. af satellitbilleder« B. Münier og J. W. Petersen), nr. 47 (»Roskilde erhvervsstrukturundersøgelse«, første delrapport. »Kommuneplanvurdering, Roskildes udvikling og fremtid« P. Bundesen, H. T. Jensen, V. Plum og P. Skriver), nr. 48 (»Udviklingen i agerlandets småbiotoper i Østdanmark«. Biotopgruppen: P. Agger, J. Brandt, E. Byrnak, S. M. Jensen og M. Ursin), nr. 49 (»The development of local government as an element in the political and administrative

system in Denmark. Central control, local communities and local politics« H. T. Jensen), nr. 50 (»Socialismeteorier og fraktionsdannelse i Kina – indledende forsøg på ny teoriansats« O. Odgaard), nr. 51 (»Innovationsudviklingen i dansk og international plastindustri – historisk belyst«. Delprojekt I. Plastprojektet. P. A. Hansen og G. Serin), nr. 52 (»Magt og målsætning i planlægningen« K. Lemberg).

Christian Wichmann Matthiessen
lektor, dr. scient.
sekretær i Nationalkomiteen for Geografi

Nye kandidater udgået fra Københavns Universitets Geografiske Institut

1986

Andreassen, Ingolf D.
Økokrise og human-økologi.

Andreasen, Karin
Hvem sagde, kvinder er svage? – om kvinders kvalifikationer.

Andreasen, Per
Caricom – internationalisering og regionalt samarbejde i Caribien med særligt henblik på landbrug og fødevarerektoren.

Barrenso, Bo Kr.
Marginaljorde i Danmark. Historisk udvikling og nutidige problemstillinger.

Binderup, Merete
Havspejlsfluktuationer – og deres relationer til kystudviklingen i Danmark siden Weichel.

Galløe, Marianne
Udvikling i fælleskommunikationsnettet – tilvejebringelse af fælles samfundsmæssige materielle reproduktionsbetingelser.

Hansen, Claus Kern
Analyse og metodevalg i operationel afstrømningsmodellering.

Hansen, Dorte
80'ernes planlægning – hvorfor og hvordan?

Hansen, Finn
Caricom – internationalisering og regionalt samarbejde i Caribien med særligt henblik på landbrug og fødevarerektoren.

Hoff, Allan Vagn
Udvikling i fælleskommunikationsnettet – tilvejebringelse af fælles samfundsmæssige materielle reproduktionsbetingelser.

Hoffmeyer, Knud
Delforpagtning i dansk landbrug – belyst ved et eksempel fra Midtjylland.

Hyde, Gerald Robert
En glacialgeologisk og glacialmorfologisk undersøgelse af klinterne på NØ-Møn samt klinternes bagland.

Jørgensen, Elin Ellegaard
Hvem sagde, kvinder er svage? – om kvinders kvalifikationer.

Jørgensen, Mona Dates
80'ernes planlægning – hvorfor og hvordan?

Kofoed, Willy
Økonomisk vækst, ny teknologi og regional udvikling.

Moldrup, Carsten
Økonomisk vækst, ny teknologi og regional udvikling.

Nielsen, Sven Halvdan
Planlægning i det åbne land – en undersøgelse af de kulturgeografiske arbejds-metoders anvendelighed i kommunal planlægning.

Svendsen, Svend Chr. Kirkedal
Vandbalanceberegning i et mindre, arktisk nedbørsområde. Herunder en analyse af de registrerede parametre.

Thybo, Lene
Ældre på boligmarkedet. Ældres flytte- og boligproblemer.

Aagaard, Troels Kristian
Revlers dynamik og morfologi belyst ved et case-study: Hald Strand, Nordsjælland.

1987
Alsøe, Per
Regionale arbejdsmarkeder og kvalifikationer. Elementer til forklaring af kvalifikationer inden for jern- og metalindustrien i Nordjyllands amt.

Bojsen, Torben Sune
Overfladeafspulingens bidrag til et vandløbs sediment- og fosforbelastning.

Buciek, Keld
Sort Arbejde. Produktionsformer og levevilkår i afrikanske byområder.

Cappelen, John E.J.
Satellitdatas anvendelighed ved registrering og overvågning af skovbrugsforhold – specielt skovenes sundhed.